



Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 13/2015

EU proniká na Dálný Východ: vztahy EU a Japonska

—
Září 2015

EU proniká na Dálný Východ: vztahy EU a Japonska

—

Kryštof Kruliš

Září 2015

Briefing paper byl připraven v rámci projektu „Raising media awareness on the EU economic agenda“ pro setkání s poslancem Evropského parlamentu Petrem Ježkem (ANO/ALDE), předsedou Delegace Evropského parlamentu pro vztahy s Japonskem. Projekt byl podpořen Friedrich Naumann Foundation for Freedom.

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

© 2015 Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). Všechna práva vyhrazena.
Názory vyjádřené v textu nejsou oficiálním stanoviskem vydavatele.



Japonská ekonomika – základní údaje

Japonsko se v posledních dvou desetiletích potýkalo s deflací, která souvisí s dlouhodobou ekonomickou stagnací a stárnutím obyvatelstva.¹ Japonská centrální banka deflačním trendům čelí politikou masivního kvantitativního uvolňování (80 bilionu jenů, resp. 671 miliard USD, v posledních dvou letech, tj. každoročně více jak 10 % HDP Japonska).²

Důsledkem expanzivní fiskální politiky japonské vlády je akumulovaný dluh veřejných financí ve výši přibližně 230 % japonského HDP. Japonská ekonomika přesto v posledních letech stagnuje či je v recesi. Japonsko bylo tradičně dravou exportní ekonomikou. Od katastrofy ve fukušimské jaderné elektrárně v březnu 2011 však zaznamenalo silný nárůst dovozů (zejména s ohledem na pokles hodnoty jenu a vyšší nárůst dovozu fosilních paliv a plynu) a jeho celková obchodní bilance se propadla do záporných čísel.³

Přes problémy svého hospodářství je Japonsko stále třetí největší světovou ekonomikou z hlediska nominálního HDP (za USA a Čínou), a čtvrtou z hlediska HDP přepočteného na paritu kupní síly (za Čínou, USA a Indií).⁴

Specifika japonské ekonomiky a společnosti

Systém fungování japonské ekonomiky a společnosti je v mnoha ohledech specifický. Kromě významné role státu v ekonomice a takových jevů jako je vysoká loajalita zaměstnanců ke „své“ firmě, je japonský korporátní svět tradičně spojován i s fenoménem tzv. *keiretsu*.

Keiretsu je skupina obchodních společností, které navzájem spojuje systém odběratelsko-dodavatelských vztahů a zároveň i křížové vlastnictví svých akcií (tradičně například Mitsui, Mitsubishi, Sumitomo či Sanwa). V důsledku vzájemné propojenosti vlastnických struktur je odběratel zainteresován na zisku svého dodavatele a naopak. Systém se proto vyznačuje silnou semknutostí, výrazným preferováním vnitroskupinových transakcí a faktickým izolováním se od zbytku ekonomiky. Významnou roli ve skupině často hraje i některý z významných bankovních ústavů, který zajišťuje financování pro celou skupinu. Dochází rovněž k propojování funkcí v managementu a představenstvech jednotlivých členů skupin. Tento systém byl proto tradičně velmi odolný i před pronikáním zahraničních investorů na japonský trh.

¹ Nejhlubší meziroční propad cen (-2,5 %) ekonomika zažila v říjnu 2009. Od druhé poloviny roku 2013 se Japonsko z deflace vymanilo, ovšem poslední měsíce se inflace postupně snižuje pod 0,5 % a blíží se k nulové hodnotě.

² Srov. Tahara-Stubbs, Mia. (2015). *OECD urges Japan to keep an eye on QE*. CNBC. 16. dubna 2015, Dostupné z: <http://www.cnbc.com/2015/04/16/oecd-urges-japan-to-keep-an-eye-on-qe.html>.

³ Trading Economics, (2015). *Japan balance of trade*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/japan/balance-of-trade>.

⁴ Viz statistiky CIA, Světové banky i MMF.



Počínaje stagnací japonské ekonomiky v 90. letech minulého století dochází k postupnému otevírání se uzavřených skupin systému keiretsu zahraničním partnerům (investorům, dodavatelům). Liberalizace systému keiretsu je pak předmětem i jednání Japonska s velkými světovými hráči o vytvoření zón volného obchodu. Například ze strany USA zaznívají požadavky na zpřístupnění dealerských keiretsu sítí, které má Toyota, Nissan, Honda, Mitsubishi či Mazda i pro produkci automobilek z USA.⁵ Někteří komentátoři však zároveň upozorňují na to, že automobilky z Evropské unie se dokázaly na japonském trhu prosadit i skrze vlastní síť obchodních zástupců, bez nutnosti otevřít dealerské sítě japonských výrobců.⁶

Evropská unie se snaží zjednodušit přístup svých podnikatelů na japonský trh. V uplynulých letech to byly například projekty **Executive Training Programme** (zprostředkovávající trénink seniorním managerům a podnikům, které mají zájem proniknout na trh do Japonska nebo Jižní Koreje, včetně organizace stáže v místní firmě či podpoře přípravy podnikatelského plánu)⁷ nebo **EU Gateway Programme** (nabízející malým a středním podnikům týdenní obchodní mise a asistenční služby v Japonsku a Jižní Koreji)⁸.

Stávající obchodní výměna Japonska a České republiky

Česká republika má s Japonskem dlouhodobě negativní saldo obchodní výměny. Od roku 2010, kdy saldo obchodní výměny dosáhlo -48,5 miliard Kč, je však postupně každým rokem snižováno, převážně díky růstu českého exportu do Japonska při zachování v zásadě stejné výše importů, a v roce 2014 tak činilo již jen -30 miliard Kč (při objemu vývozu 21 miliard Kč a dovozu 51,5 miliard Kč).⁹

Celková suma českých dovozů z Japonska je ovlivněna tím, že výrobní podniky na území České republiky ovládané investory z Japonska, dovážejí v rámci svého výrobního procesu převážnou část technologií a komponentů od svých mateřských a sesterských společností v Japonsku. Produkce těchto podniků je často určena na export. Negativní saldo obchodní výměny s Japonskem se tak kompenzuje následnými vyššími exporty z České republiky do dalších zemí, například zemí eurozóny, a z celkového hlediska tak nepůsobí na českou obchodní výměnu negativně.¹⁰

⁵ Srov. Harner, Stephen. (2014). Japan Auto Imports, TPP, And The Price Of American 'Leadership' *Forbes*. 20. května 2014, Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/stephenharner/2014/05/20/japan-auto-imports-tpp-and-the-price-of-american-leadership/>.

⁶ Harner, Stephen. (2014).

⁷ Executive Training Programme, (2015). Dostupné z: <http://www.euetp.eu/>.

⁸ EU Gateway Programme, (2015). Dostupné z: <http://www.eu-gateway.eu/home>.

⁹ Czech Trade (2015). Japonsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/japonsko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18634.html>.

¹⁰ Czech Trade (2015).



Specifikem českého exportu do Japonska je to, že v některých segmentech zboží neprobíhá v režii českých firem, ale zajišťují jej japonské dovozní firmy, například *Meiwa Sales*, která je skrze pobočku v Liberci výhradním dovozcem českého skla, nebo *Mitsubishi Corporation* a *E.A.T. Japan Ltd.*, které zajišťují export chmelu a sladu.¹¹

Jednání ve stínu TTIP

Evropská unie v současné době vede jednání s Japonskem o uzavření **dohody o zóně volného obchodu**. První kolo jednání mezi EU a Japonskem se uskutečnilo v Bruselu v dubnu 2013. Dosud se uskutečnilo již dvanáct kol jednání.¹²

Navzdory velikosti japonské ekonomiky a skutečnosti, že Japonsko je stále druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem Evropské unie v Asii, se jednání Evropské unie s Japonskem dostala do značného stínu jednání o dohodě TTIP, která Evropská unie vede s USA a zahájila je v červenci 2013. Ve srovnání s dohodou TTIP projevuje veřejnost i média v Evropské unii o jednání s Japonskem nepoměrně menší zájem.

Rovněž tak Evropská komise věnuje informování veřejnosti o jednání s Japonskem nesrovnatelně méně úsilí, než je tomu ve vztahu k jednání o TTIP, kde jsou průběžně zveřejňovány i projednávané návrhy jednotlivých kapitol dohody. To ilustruje i skutečnost, že v době přípravy tohoto briefing paperu (tj. 13. září 2015) byla aktuální informace o červencovém a zářijovém kole jednání s Japonskem dostupná na internetových stránkách japonského ministerstva zahraničí,¹³ ale stránky Evropské komise o Japonsku¹⁴ i delegace Evropské unie v Japonsku,¹⁵ byly aktualizovány naposledy v květnu 2015 a poslední kola jednání nezmiňovaly (včetně verze v anglickém jazyce).

Evropská unie souběžně s jednáním o zóně volného obchodu jedná s Japonskem i o vytvoření **strategického partnerství**, které by zajistilo úzký dialog obou stran nad politickými otázkami a zároveň spolupráci ve věci jednotlivých politik s ohledem jak na regionální, tak naopak i na globální aspekty spolupráce, včetně životního prostředí, klimatických změn, rozvojové pomoci a bezpečnostní politiky.

¹¹ Czech Trade (2015).

¹² Japonské ministerstvo zahraničí, (2015). *Japan-EU Economic Partnership Agreement*. Dostupné z: http://www.mofa.go.jp/policy/economy/page6e_000013.html, dvanácté kolo jednání bylo avizováno na 14. až 18. září 2015 v Tokiu.

¹³ Japonské ministerstvo zahraničí, (2015).

¹⁴ Evropská komise, (2015a), *Trade – Japan*. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/japan/>.

¹⁵ Delegation of the European Union to Japan, (2015). *Trade and investment relations*. Dostupné z: <http://www.euinjapan.jp/en/relations/trade/>.



Japonsko na mapě světových jednání o zónách volného obchodu

S Japonskem má uzavřenu obchodní dohodu 14 států a sdružení ASEAN a osm jednání v současné době probíhá.¹⁶ Existující obchodní dohody Japonska jsou zejména se státy jihovýchodní Asie, Mongolsko, Mexiko, Chile, Peru, Austrálii, Indii a Švýcarsko. Japonsko se účastní i jednání o Transpacifickém partnerství (TPP), jehož uzavřením by ke stávajícím obchodním partnerům z jihovýchodní Asie a Ameriky, Japonsko přidalo i USA a Kanadu.

Úspěšné dokončení negociačí mezi Evropskou unií a Japonskem před uzavřením dohody TPP a TTIP by mohlo oběma stranám vylepšit pozici pro jednání s ostatními hráči světového obchodu a zároveň umožnit upevnění pozice na trhu druhé strany předtím, než se otevře i ostatním významným aktérům. Premiér japonské vlády Shinzo Abe opakovaně uvedl, že jeho cílem je dokončit rokování s Evropskou unií do konce roku 2015.¹⁷ Tento termín dokončení jednání se však zdá být velmi optimistický. Evropská unie navíc aktuálně čeká na posudek Soudního dvora Evropské unie s ohledem na zónu volného obchodu se Singapurem, který by měl zodpovědět některé dosud nevyjasněné kompetenční otázky mezi Evropskou unií a jejími členskými státy, které vznikají při ratifikačním procesu obchodních úmluv.¹⁸ Jde zejména o dilema, zda má dohody ratifikovat pouze Evropský parlament a Rada nebo zda mají hlas dostat i členské státy. Dohoda s Japonskem by se tak mohla po uzavření zařadit na konec „fronty“ obchodních úmluv Evropské unie čekajících na ratifikaci.



Zdroj: Japonské ministerstvo zahraniční

¹⁶ Japonské ministerstvo zahraniční, (2015). *Economic Diplomacy*. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/policy/economy/fta/index.html>.

¹⁷ Evropská komise, (2015a).

¹⁸ Evropská komise, (2015b), *Trade – European Commission to request a Court of Justice opinion on the trade deal with Singapore*. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1269>.



ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám doma i v zahraničí a dlouholeté historii je AMO vnímána jako čelní nezávislá instituce svého druhu v České republice.

K dosažení svých cílů AMO:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM AMO

Výzkumné centrum AMO je předním českým think-tankem, který není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi. Hlavním cílem Výzkumného centra je systematické sledování, analýza a komentování mezinárodního dění se zvláštním zaměřením na českou zahraniční politiku.

Výzkumné centrum bylo založeno v říjnu 2003 jako analytický útvar AMO se zaměřením na mezinárodní vztahy a zahraniční, bezpečnostní a obrannou politiku. Jeho jádrem je [tým analytiků](#), jejichž prostřednictvím nabízí odbornou expertízu v hlavních problémech světových regionů a klíčových otázkách současné mezinárodní politiky. Výzkumné centrum zpracovává [vlastní odborné studie](#), analytici poskytují [komentáře](#) k aktuálnímu dění prostřednictvím médií. Dedikovanou platformou pro hodnocení mezinárodní politiky je [blog AMO](#).

www.amo.cz

